

Naujienu Antroji Dalis

NR. 901

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIV METAI

E. JASIONAS

GEN. INŽ. ANTANAS GUSTAITIS

Aviac. gen. inž. A. GUSTAITIS

Antanas Gustaitis, sūnus Kazio, gimė 1898 m. kovo 27 d. Obelinės kaime, Sasnavos valsč., Marijampolės apskr. Taigi ši mėnesį sukanka 70 metų nuo jo gimimo.

Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, su kuria I-jo Didž. karo metu buvo evakuotas į Voronežą. 1916 m. gimnaziją baigęs, apie 2 metus studijavo Petrapiilio Kelių institute. Buvo paimtas į rusų kariuomenę. Bolševikų revoliucijai siaučiant, A. Gustaitis atvyko į Vilnių, o iš ten pėsčias nuėjo į Kauną ir 1919 m. kovo 15 d. savanoriu įstojo į besikuriančios Nepriklausomos Lietuvos Karo Aviacijos mokyklą.

Ją baigęs, tą patį metų gruodžio mėn. pakeltas į inžinerijos leitenanto laipsnį ir paskirtas į aviacijos dalį. 1920 m. liepos — lapkričio mėn. kaip lakūnas aktyviai dalyvavo mūšiuose prieš lenkus. 1923 m. vasario 21 d. paskirtas mokomosios oro eskadrilės vadu.

Laisvalaikiu A. Gustaitis labai domėjosi aviacijos teorija, aerodinaminiais bandymais, atidžiai sekė užsienio aviacinę spaudą, naujai sukonstruotų lėktuvų savybes, ir taip ruošėsi lėktuvų konstruktoriaus ateičiai. Aviacijos karininkų kursuose dėstė aviacijos teoriją.

Savo lėšomis ir darbu sukonstruavo ir, eskadrilės lakūnų bei aviacijos parko darbininkų padedamas, pastatė vienietį, viensparnį sportinį lėktuvėlį, kurį 1925 m. vasarą išbandė Kauno aerodrome. Lėktuvė-

lis turėjo tik 30 AJ Anzani variklį, bet rezultatai buvo neįtikėtinai geri: kildamas ar tūpdamas lėktuvėlis žeme teprariodavo apie 40 metrų, galėjo pakilti net į 4000 metrų aukštį. Tą patį vakarą įvykusiose krikštynose konstruktorius jį pavadino ANBO I. Su juo jis buvo nuskrūdes net Rygon. Matydama gerus rezultatus, Karo Aviacija ANBO I iš A. Gustaičio nupirko, ir dar tą patį metų (1925) rudenį jį išsiuntė žinių pagiliniui į Aukštąją Aeronautikos ir Mech. Konstrukcijų mokyklą Paryžiuje.

Ten studijuodamas, laisvalaikiu jis suprojektavo dvivietį ANBO II, jau su 60 AJ Walter varikliu, kurį 1927 m. vasaros atostogų metu pastatė, ir jau rudenį, išbandė. Šio lėktuvo savybės buvo dar geresnės, nes pasižymėjo dideliu pastovumu

ore ir "atlaidumu" lakūnų - mokinių daromoms klaidoms.

1928 m. liepos 23 d. gavo aeronautikos ir mechanikos inžinieriaus diplomą. Grįžęs Lietuvon, pakeltas į majoro laipsnį ir paskirtas Aviacijos Štabo viršininku, o 1929 m. pavasarį paskiriamas Aviacijos Dirbtuvų viršininku. Tais pačiais metais Aviacijos Dirbtuvėse pastatomas jo ANBO III, kuris turėjo 120 AJ Walter variklį, labai tiksliams, ir buvo statomas serijiniai.

1930 m. A. Gustaitis sukonstruoja ANBO V, kuris buvo skirtas lakūnų apmokymo tikslams, ir taipgi buvo statomas serijomis. Su šiuo tipu A. Gustaitis pradeda naudoti Bristol-Pegasus variklius, kuriais jis labai pasitikėjo.

1933 m. pastatomas artimos žvalgybos kovos lėktuvas ANBO IV, kuris tuo metu buvo vienas iš geriausių to tipo karinių lėktuvų Europoje, ir labai išgarsino tiek Lietuvos, tiek ir paties konstruktoriaus vardą. Šis lėktuvas dėl savo stipraus 580 AJ variklio ir aerodinaminių savybių pasižymėjo greitu kopimu į aukštį. ANBO IV buvo pastatytas taip pat nemažas skaičius.

1934 m. gegužės 9 d. A. Gustaitis paskiriamas Lietuvos Karo Aviacijos viršininku. Tų patį metų birželio — liepos mėn. vadovauja ANBO IV trijų lėktuvų grandies skridimui aplink Europą, aplankydamas beveik visas Europos sostines. 10,000 km kelionės maršrutas: Kaunas — Stockholmas — Kopenhaga — Amsterdamas — Briuselis — Viena — Praha — Budapeštas — Bukareštas — Kijevas — Maskva — Kaunas. Ši kelionė buvo atlikta dideliu tikslumu, be jokių kliūčių ir gedimų, kas tais laikais reiškė išskirtinai gerą lėktuvų kokybę ir lakūnų pasiruošimą.

1935 m. sukonstruojamas laivinimosi paskirties ANBO VI, kuris taip pat buvo statomas

serijiniai. Toliau sekė patobulinti, pagerinti, galingesniais varikliais ANBO IV ir V lėktuvai, pavadinti ANBO 41 ir 51. ANBO 51 gerai tiko apmokymui, figuravimui, ir apkasų puolimui.

Už nuopelnus Lietuvai ir jos karinei aviacijai, 1937 m. Respublikos prezidento aktu A. Gustaičiui suteikiamas brigados generolo laipsnis.

1939 m. išbandomas gen. A. Gustaičio sukonstruotas jau gana modernus, vienmotorinis, dengta kabina, lengvasis bombonešis ANBO VIII, kuris turėjo net 900 AJ variklį. Buvo pasirašyta sutartis pastatyti šio tipo lėktuvų 1 ar 2 eskadriles, bet prasidėjęs II-sis Pas. karas tolimesnę lėktuvų statybą sutrukdė, atnešdamas Lietuvai nelaimę — rusų okupaciją. ANBO VIII savo išore kiek primena vėliau amerikiečių masiškai gamintą labai populiarų AT-6.

Rusams Lietuvą okupavus, 1941 m. sausio 1 d. A. Gustaitis tapo iš kariuomenės atleistas, ir pradėjo dėstyti docentu VDU Technikos Fakulteto aviacijos katedroje. Turimomis žiniomis, gen. A. Gustaitis 1941 m. kovo mėn. traukiniu vyko į Vokietijos pasienį, kur ties S. Kalvarija buvo rusų suimtas, pradžioje kalinamas Kaune, vėliau Maskvoje, ir tolimėnis jo likimas nėra žinomas.

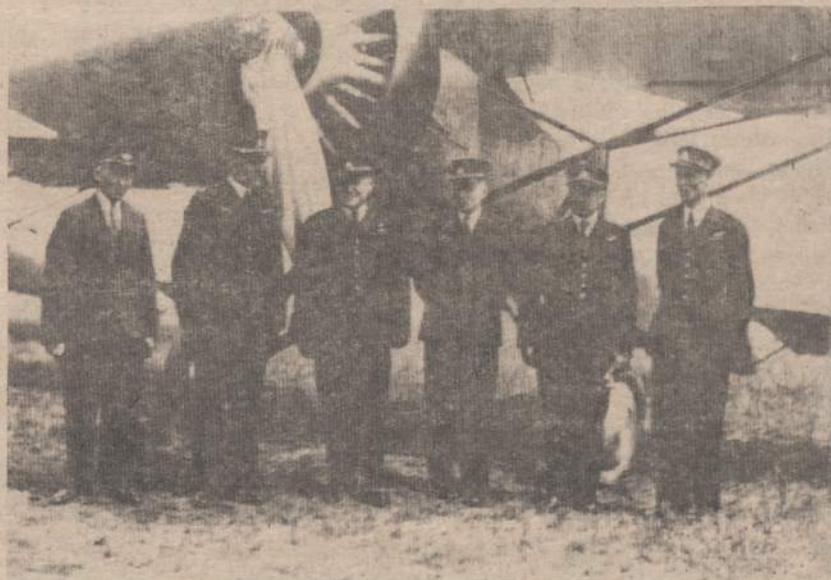
Gen. inž. A. Gustaičio asmenybės bruožai

Tai buvo reto talento asmenybė, neturinti sau lygaus pavyzdžio moderniosios, atsikūrusios Lietuvos istorijoje. A. Gustaitis iškilo į žymiuosius Lietuvos žmones ne savo kilmės ar įtakingų giminių dėka, bet dėl savo įgimtų gabumų, darbštumo, ištvermės ir gerų būdo savybių.

Trumpai peržvelgdami jo didelius atsiekimus, pradžioje jį matome esant Lietuvos savanoriu - kūrėju. Labai mėgo Lietuvos jaunimą, dėjo į jį daug vilčių, ir buvo vienu iš Skautų

(Nukelta į 4-tą psl.)

ANBO IV lėktuvų grandies aplink Europą skridimo dalyviai. Iš kairės į dešinę: mechanikas Rinkevičius, kap. J. Liorentas, pulk. leit. A. Gustaitis, leit. R. Marcinkus, kap. J. Namikas ir leit. J. Mikėnas.

IPOLITAS TVIRBUTAS TALENTO IR LIŪDESIO SŪKURIUOSE

Velionies mintimis ir jausmais
gilinama charakteristika

STASYS PILKA

Euloginis nusilenkimas lietuvių meninės scenos praktiniam adeptui, vienam paskutiniųjų retos padermės atstovui.

Štai sausio dvidešimtsketvirtos ankstyvąjį rytmetį, Hartford, Conn., vietovėje, scenos menininko Ipolito Tvirtubo alsi ai plazdanti širdis sustojo plakusi. Jo iš gyvenimo pasitraukimas dar labiau suretino Lietuvos meninio teatro veteranų išretusias gretas. Tų, kurie į darbą ir pasišventimą atėjo mūsiškės profesinės scenos kūrimosi laikmečiu ir kurie iki paskutiniojo atdūso pasiliko ištikimi idealui.

Sausio dvidešimtsdevintą Ipolito Tvirtubo žemiškas pavidas išnyko kapo duobėje, po neaukštu guburu. Buvo pareiškęs norą dingti krematorijaus liepsnoje, bet, po ilgesnio apmąstymo, šėma pasirinkti žemėje laidojimą. Budynėse ir atsiveikimo apeigose dalyvavo, palyginus, nedaug žmonių. Buvusius bendradarbius atstovauti tepasiryžo tik operos solistė Vince Jonuškaitė, atvykusi iš New Yorko. Artimesnių vietovių scenos atstovų nesimatė.

Gyvo žmogaus nebėr. Pasiliko tik asmenybės, nerimo, siekimų, triūso, aktoriškų personifikacijų, sukurtų spektaklių, užmojų — taip lengvai (ypač išėivijos dvasiniame blankume) galį išnykti atsiminimai. Kiek ilgesniam pasiliks gyvas, šilumos apgaubtas, artimųjų širdyse, o menininkas — gal išnykstančiųjų žiūrovų, dėkingų mokininių, bendradarbių mintyse. Gal vardas išliks musiškio teatro istorijoje. (Nors istorija yra šaltakraujė, veidmainingai sukta ir emocijomis nepastovi).

Gimė Ipolitas Tvirtubas Peterburge, gydytojo ir pianistės šeimoje. Rusiškoje aplinkoje augęs, vasarų atostogas leisdavo Lietuvoje. Matyt, iš to vystėsi ir būdo dvilypumas: dailininko M. Dobužinskio pastebėjimu, daug ką savyje buvo išlaikęs iš to "senojo Peterburgo", bet lygiagrečiai tapo suaugęs ir su kilmės krašto žmonėmis ir su lietuviškuoju gamtovaizdžiu.

Į teatrą jį atvedė pašaukimas. Sceninės kultūros įgavo ne vien rimtesnę dramos mokyklą Leningrade lankydamas, bet ir iš stiprių meninių įspūdžių; gi techninės amatė patirties, padirbėjęs A. Čechovo vardo studijinių pastatymų teatre. Lietuvon sugrįžęs, kurį laiką gyveno, kaip sakėsi, ūkininkaudamas, Surviluose, čekiškių valščiuje, Kauno apskrityje. Nuo 1924 metų rudens, aktoriodamas tarnavo anuometiniame Kauno Valstybės teatre, kol 1931 metais persikėlė į naujai įsteigtą Šiaulių Valstybės teatrą. Šią

instituciją iškeliant į Klaipėdą, ten debiutavo režisūroje, sėkmingai įvykdęs estų dramaturgo A. Kitzbergo veikalo "Vilkaitė" pastatymą. Po Klaipėdos aneksijos, vėl dirbo Šiauliuose, ne vien kaip aktorius bet ir režisierius, vėliau tapdamas Teatro meno vadovu.

1944 metų rudenį apėjo Lietuvą ir dvidešimt trejus metus išgyveno emigracijoje.

Lietuvoje suvaidino per 70 rolių, tame pačiame vaidmenyje pasirodydamas po keliolika ar keliasdešimt kartų. Savaimingai, geru skoniu ir lakia vaizduote režisavo Igno Šeiniaus, Petro Vaičiūno, Kazio Inčičiaus, G. Hauptmann'o, M. Rostand'o ir kitų savųjų bei verstinių dramaturgų kūrinius.

Ipolito Tvirtubo kūryba šaukte šaukiasi gilesnio apžvelgimo, analizės, kritiško ir rimtesnio užfiksavimo. Režisieriaus meninė potencija iki politinių sukrėtimų iš viso Lietuvoje buvo žinomi gal tik dešimt asmenų. Ir Ip. Tvirtubas buvo vienas iš dešimties.

Šio rašinio tikslas ir apimtis, deja, neleidžia ties asmeniniais stebėjimais sustoti. Nėra čia ir vieta išdavamis pasidalinti.

Lietuviškai scenai pasišventęs, Tvirtubas Lietuvos meninių siekimų dvejuose teatruose yra išdirbęs dvidešimt sezonų. Scenos svajojimais, jos prasmės skiepijimais gyveno ar kilmiai sirgo ir buvusioje stovyklinėje Vokietijos atmosferoje, kur ne vien paruošė meniškėnes premjeras, bet ir kaikuriam jaunimui įkvėpė Teatrui iš didžiosios raidės pagarbą ir patrauką. Amerikoje, skirtingos geografinės padėties taškuose — Hartforde, Bostone ir Chicagoje — surežisavo kelis pastatymus.

Besireikšdamas kaip aktorius, režisierius ir sceninio meno pedagogas, atstovavo drąsesnių siekių, naujovių įsisavinimo deгимus, tobulybės precizijas, poeto (ir tai norisi pabrėžti) fantastinių teatre sapnavimų žmogų.

Buvo savitas, veržlus, menininkas ir juo gyvenęs. Scenoje dėl fizinių priežasčių išėivijoje dirbti jau nepajėgias, metėsi į kitką, į ką dar galėjo vienatvės gūdume pasinerti.

Gyveno ir mirė menininko išdidžiai iškelta galva.

Trumpas faktiškas su velioniu bendradarbiavimas. Grįžimas mintimis į Peterburgą. Kaune drauge leistos dienos. Charakterio savybės.

Glaudžiai su Ip. Tvirtubu esu dirbęs vos penkis sezonus: puspenktų metų Kauno scenos podiume, maždaug pusę sezono Šiauliuose. Mėgau jo detalizuotą kuriamo personažo piešinį, traktavimo subtilumą. Jei aš

pats, pavyzdžiui, charakterius piešdavau plačiais potėpiais, Ipolitas linko smulkmenoms, plonučio teptuko brūkšneliams.

Susipažinom tik Kaune. Peterburgo lietuviškoje aplinkoje jo nepastebėjau; nė lietuvių kalba vaidinimuose nėra dalyvavęs, nei manuose akiračiuose buvo pasirodęs.

Kauno teatre išsyk pritapo, trupėje pasidarė mėgiamas, talentas jam buvo pripažintas, o tarnybinė su juo sutartis kas pavasarį buvo atnaujinama. Viešuoju ar politiniu gyvenimu, kiek gavau stebėti, nesidomėjo. Jei iš pradžių dar būkštavo dėl tinkamo lietuvių kalbos mokėjimo, ypatingos problemos dėl to neatsirado. Antra vertus, vis mes (anuo metu ar ne penki tokie buvome), svetur augę, ten išsimokslinę, dar turėjom galvosūkio ir dėl tarimo ir dėl tinkamo kirčiavimo, dėl fonetikos.

Pasirodė darbštus, pareigingas, ambicingas. Orutiniai duomenys diktavo jo repertuarą. Kūniniai laibas, tiesus, neperstipriausiai raumeningas, gležnas. Šatėnas. Teisingų bruožų patrauklaus veido, nekaimietiško veislingumo. Ryškia taisyklinga nosim. Akyse dažnai ar tai lengvos pašaipos ar juokinimo pastangos. Surimtėjęs, atrodydavo susikaupęs. Tarp kitko, jo švelnus humoras, per gyvenimą pastoviai lydėjęs, buvo negrubus, rafinuotas. Sakėčiau, ir juokavimuose jautėsi jei ne kilmingumas, tai bent geras auklėjimas. Nuotaikingas sąmojis ribojosi ne vien kasdienybė, neretai nukrypavo į prisiminimus: į dvarininkijos būtį, į medžiotojus, į keistų kaimynų, bičiulių skerdzijų nuotykius.

Vos pradėjęs dirbti Kauno teatre, ieškojo su kolegomis, gal labiausiai su karjeras jau Rusijoje pradėjusiais, glaudesnio bendravimo. Porą sykių, kviečiamas, esu buvęs jo, kad ir kukliame, bet jaukiame bute. Pirmoji žmona, nelietuvė, privileijuotas mokyklas Peterburge lankiusi, rodėsi svetinga. (Vyrai malonybiniai "Lialia" vadinavo). Laisvą nuo spektak-

lio vakarą leisdavom pokalbiuose. Ipolitas apie teatrą tegalėjo šnekėti arba juokaudamas, arba besijaudindamas.

Gyvybingoms uždangoms nusileidus. Pokario metu Vokietijos išvietintųjų stovyklose. Kova už idealą. Hipnozė jaunimui. Susirgimas.

Ipolitas Tvirtubas norėjo save išsakyti: menininko nenugalimas troškimas! Jis turėjo ką atskleisti: — slėpė savyje vasus į teatrą požiūrius, savąjį, kaip sakoma, **veidą**. Jo gi ir prigimtis buvo skirtinga. Be to, ne-provincinėis, o urbanistinėje aplinkumoje brendimas, iš tobulėsnųjų sceninių pavyzdžių prusinimas.

Drįsčiau tvirtinti, jog Lietuvoje jo aktoriškas ir pastatymines priemones nemenkai inspiravo filmas. Tai buvo ryšku ne vien scenoje, bet ir kai, sakysim, vaidino lietuvių kareivių anuo metu (kad ir nelabai tobulai pagamintame) pirmame mūsų filme. Tam darbui tiko ne vien fotogeniška duomenimis.

Vaidino, režisavo, jaunimą mokė, važinėjo su spektakliais po miestelius, po bažnytkaimius, — kvietė ir pats skverbėsi iš tikrovės į fantazijos pasaulį. Ilgamečiai klajojimai su Šiaulių ar Klaipėdos teatrų vaidinimais buvo tiek malonūs, kad gavo su žiūrovais bendrauti. Kitkas slėgė, vertė smulkėti. Gal todėl ir sceninį veiksmą kurdamas, leisdavo vaizduotei pasiausti, ribų norams nepripažindavo.

Dirbo, plūšėsi, nervus dilgino, smulkias kliūtis apgalėti laiką gaišo. Kol karo ir kraujuotų viesulų grėsmė privertė savame krašte pamatyti: nukritusią pačią paskutinę gyvenimo prasmės uždangėlę. Virtusia jau likimo uždanga.

Nesiteiravau, nežinau, kur leido dienas naikinamoje ir griūvančioje analaikmetinėje Vokietijoje. Vėliau tik išgirdau, jog per bombardavimą Drezdene sudegė jo asmeninis, gyvatės

(Nukelta į 3 psi.)

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokejo jau daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraudimams nariams

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija, duoda geriausias apdraudas ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinai pagalbos pagrindu

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100 iki \$10,000.00

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą Endowment-Surance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams

SLA — AKCIDENTALE APDRAUDA naudojama visokioms amžiams ir rekomenduojama LIETUVIŠKŲ KLUBŲ ir draugumams už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokesčio tik \$1.00 metams

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į bet kurį veikėjų ir ne plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO planus

Gausit spausdintas informacijas, rašydami:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

407 W. 110 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

Dail. Jono Tričio darbų parodos atidaryme kovo 2 d. Balzeko muziejuje. Iš kairės stovi: dail. J. Tričys, M. Šileikis ir Dr. Joseph Jerome.

IPOLITAS TVIRBUTAS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

ir darbo blankusis liudytojas, išsivežtas archyvas.

Jau po karo susitikome Kasselyje, kur man teko rečituoti. Tvirbutus vizitavau. Turėjo, palyginus, pakenciamas gyvenamas patalpas. Pasitaikė pamatyti Ipolito paruoštą M. Rostand'o pjesės "Žmogus, kuris nužudė" premjerą. Gavau stebėti jo jaunybės teatru hipnotizavimą, neeilines pasekmes. Kasselyje, beje, būta ir reto jaunimo: broliai Adolfas ir Jonas Mekai, Algirdas Landsbergis ir kt.

Čia norisi pridurti: įtaigą Ip. Tvirbutas turėjo didelę. Ir ne vien žmones scenai patraukdama. Rodė vadovu būti sugebėjimą.

Be to, gebėjo įdomiai, patraukliai pasakoti. Intriguojančiai, vaizdžiai. Jaunoms galvoms ir neramioms širdims turėjo ką atskleisti, kuo užintriguoti, kuo uždegti.

Antrą sykį Kasselin pas gimniečius pasisvečiuoti atvykęs, Ipolita radau desperacijoje. Jautri nervinė sistema buvo iki kraštutinumo įtempta. Stebėjau isterikos priepuolį.

Viename to laikotarpio laiške man rašė:

"Teko skaityti Tavo straipsnį "Ziburiuose" — taip, turi racijos, taip, daug yra teisybės. O aš, galima sakyti, vėl kritau ir šiomis dienomis važiuoju į seną, taip gerai pažįstamą aplinką, t. y. į ligoninę. Ar grįšiu gyvenimui — klausimas.

Isitikinau, jog mus menininkus niekas nesupranta, mūsų darbas niekam nereikalingas ir net kankuriams pareigūnams nenaudingas (žinoma, jų supratimu, nes yra ir tokių, kurie mus vadina parazitais — bet dažnai patys apie save užmiršta).

Štai neseniai už visą mano darbą stovykloje apšaukė komunistu, o mano studiją penktąja kolona.

Atsikeliant ir atsigulant, tos pačios mintys: kaip išgelbėti vaiką, žmoną... paramos kaip ir nėra — o ką aš invalidas galiu padaryti???" (Laiškas nėra datuotas).

Mudviejų korespondencija atšinaujino tik 1954 metais, kai Ipolitas Tvirbutas pradėjo rašyti jau Chicagos adresu. — iš Memmingeno lietuvių stovyklos. Atsiliepė į mano laišką:

"...neseniai turėjau širdies priepuolį, galva visiškai nedarba...

P. S. Dovanok mano netaktą Mattenburg'e — kaltas buvo mano dvasinis stovis, o ne Tu".

Leidžiu sau laiško prierasą pacituoti, nes parodo žmogaus būdo delikatumą. Net po kelių metų prisimena nereikšmingą dalyką! Kuris man iš atminties absoliučiai išgaravo. Netgi, daug tų stovyklų su rečitaliais apkeiliavęs, negaliu įsivaizduoti, kur tas paslaptingas Mattenburgas randasi, juo labiau iš ko ar dėl ko tas "incidentas" užsiliepsnojo.

Sekančiame tų pačių metų laiške, stebisi, kaip Chicagoje negali būti pastovaus lietuviško teatro, aprašo gyvenamą aplinką, prakalba apie mėgėjus vaidintojus:

"Lagery, kaip anksčiau esu Tau rašęs, daugiausiai urvo žmonės, inteligentijos nėra, neturiu su kuo bendrauti, nuolat vienai vienas. Nieko gražaus, šviesaus, įkyrėjo, nusibodo man tas gyvenimas...

...o mėgėjai lieka mėgėjais, nori vaidinti vedamas roles, o kaip vaidinti nesvarbu, svarbu tik vaidinti, parodyti save. Bet, laimei, yra turiningų, gabių žmonių, su kuriais galima dirbti ir daug ką nuveikti. Kartais man užaina noras — suvaidinti, pastatyti veiklą, sudainuoti gulbės dainą. — Aš noriu dar spardyti, kovoti su širdimi, noriu ją priversti dar tarnauti teatrui".

Pervargusi širdis, gyvenimo monotoniškumas, beviltingumas, šeimos Amerikoje nelengva medžiaginė padėtis veda nuovylon. Kitame laiške tolydžio praskamba:

"Bet mano gyvenimas skystas, vienodas, nuobodus, o dar širdies negalavimai vis daugiau ir daugiau kankina — neturiu su kuo bendrauti, nuolat vienai vienas. Nieko gražaus. — Aš visada buvau romantikas, toks esu ir dabar, aplinka mane smaugia, kankina".

Teko man pastebėti: Ipolito Tvirbuta biografinių duomenų taurus sudarytojas prisegė jam nevisai tikslių etiketę: realistiško teatro atstovas (ar kaip panašiai šiai kategorijai priskyrė). Mano kartos ryškesnieji meninės scenos atstovai: Rymaitė, Glinskis, Kubertavičius (netgi ir šis!) ir Tvirbutas iki paskutinio atodūsio išliko romantikais,

kilniais svajotojais. Ištikimi tautinio renesanso idealams, lietuviško teatro didybės vizijos neatsisakę, sugebėjo būti ir realistais, tik širdimi svajokliais pasilikti impulso neprarado. Ar ne romantikas, pagaliau, buvo ir keistuolis, po nelaiminga žvaigžde užgimęs, o vistiek Lietuvos Teatro įkūrėjo vardą istorijoje nusipelnęs Juozas Vaićkus?!

Šveicarijos kalnuose. Kilmingųjų ligonių kompanijoje. Grįžta giedri nuotaka, rūpesčių kad ir gesinama.

Ip. Tvirbutu plaučių džiovos procesas buvo sustabdytas, padarant operaciją. Širdies veikimas tebešlubavo. Sveikatai atstatyti gavo galimybę išvykti į Šveicariją. Užsiliko pas mane du laiškeliai iš Davos gydyklos ir sveikavietės, 1955 metų balandžio pabaigoj ir birželio pradžioje rašyti. Pasiskundęs dėl lėšų stokos, dėl surišimų su kelione nemenkom išlaidom, svajojantis apie neįgyvendinamą troškimą kalnų oru ilgiau pakvėpuoti, pasakoja, jau su lyrikos ir humoro prošvaistėmis:

"...daktaras vis neleidžia iš lovos atsikelti, dar nemačiau, kaip tas garsusis Davos atrodo. Vakare (tik) atsikeliu, stoviu prie lango ir stebiu gyvenimą... Davos'e dar žiema kovoja su pavasariu. Pavasaris kasdien vis daugiau ir daugiau jaučiasi. Saulė karštesnė — atsirado gėlytės ir paukščiukai linksmesni.

Šiek tiek apie aplinką St. Joseph-hause (ligoninėje - sanatorijoje, kur buvo paguldytas. St. P.) — ligonių ir svečių sąstata yra labai įvairus, tikras internacionalas: praneūzai, ispanai, maltiečiai, vokiečiai ir kitų tautų atstovai, tarp jų ir nemažas skaičius herbų nešiotojų: baronų, grafių, yra net viena iš Australijos princesė, sunkiai serganti 23 metų mergina — sakau, visokiausių yra, tik karaliaus trūksta. Ant voko rašyk mano titulą režisierius, gali net dėl juoko pridėti ir VON (juk esu šiek tiek iš bajorų). Man įdomu, kaip tai dar daugiau padės".

Iš to pirmojo laiško eilučių jau pastebimas nuotaikos pragiedrėjimas, sugrįžtas sąmojis. Sekančiame laiške, pranešdamas apie sveikatos stovio pagerėjimą, jau rūpesčio neslepia:

"...plaučiai visiškoj tvarkoj, o kraujo cirkuliacija šlubuoja. Paau gau 3 kilogramais svorio, o tai neblogas ženklas. — Paskutiniame Tavo laiške humoras gerai mane nutiekė, pasistengsiu ir aš sekančiame lai-

ke būti įdomesnis. Matai, Brolau, norėčiau čia ilgiau pabūti, ilgiau pailsėti (ir daktaras tokios nuomonės), bet tokiam sumanymui reikalingi pinigai, o jų nėra daug..."

Ir vėl, I. 31 d. rašytas laiškas jau iš Memmingeno, kur kalba apie pasiruošimą vykti Amerikon, pas šeimą. Stabtelėja ties stovykliniais vaizdeliais. Ir kas įdomiau, prašneka apie režisūrinių darbų:

"Apsiemiau kovo 4 dienai pastatyti montazą iš 5 fragmentų su choru ir vargonų muzika iš šv. Kazimiero gyvenimo. Pagal mano planą parašytas tekstas, o Miesto teatro dailininkas, pasinaudodamas mano eskizais, išpildys dekoracijas — detales. Tik vargas su "aktorais", bet mėginsiu tinkamus veidus tam vaidinimėliui lageryje rasti ir savo pasižadėjimą išpildyti".

1957 m. kovo 31 dienos laiškas turi amerikinį antspaudą, — iš Hartfordo, Conn., kur jau su režisavo porą veikalų, jau susirišo su Bostono Gustaičių sambūriu, turi planų ateičiai. Labai domisi Chicagos sceniniu veikimu. Buvau davęs sugestiiją, kad užfiksuotų savąjį veikimą, į ką atsako:

"...Rašymams aš nesu gabus, blogai valdau plunksną (Tu — kitas dalykas) ir neapsimu parašyti net savo autobiografijos".

Mano supratimu, Tvirbutas (Nukelta į 4-tą psl.)

LIETUVAI

GERIAUSIA IR VERTINGIAUSIA DOVANA YRA DOVANŲ PAŽYMĖJIMAI, KURIE JŪSŲ GIMINĖMS DAUG VERTINGESNI UŽ SIUNTIŲS, KA JŪSŲ GIMINĖS GALI PATVIRTINTI.

TIK DOVANŲ PAŽYMĖJIMAI jūsų giminės galės įsigyti viską, ką tik norės: maisto, drabužių ir daug kitų dalykų — amerikoniškų, vakarų Europos ir vietinių — tik per Vnešposyltorgo specialias dolerių krautuves labai žemomis kainomis.

PILNAI GARANTUOTA.

JOKIŲ MOKESČIŲ už patarnavimą ar siuntimą nei siuntėjui nei gavėjui, nes viską apmoka Vnešposyltorgas.

UŽSAKYKITE DABAR TIK PER

INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street
New York., N. Y. 10010

Pragykite nemokamo katalogo. Igaliofas atstovas

PODAROGIFTS INC.

Svarbu. Automobiliai 10% nuolaidos. Suteikite laimės savo giminėms užsakę jiems automobilį dabar. Užsakymai bus priimami iki balandžio 25, 1968.

J. AUGUSTAITIS

ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA

154 pusl. knyga.

Kaina \$1.50

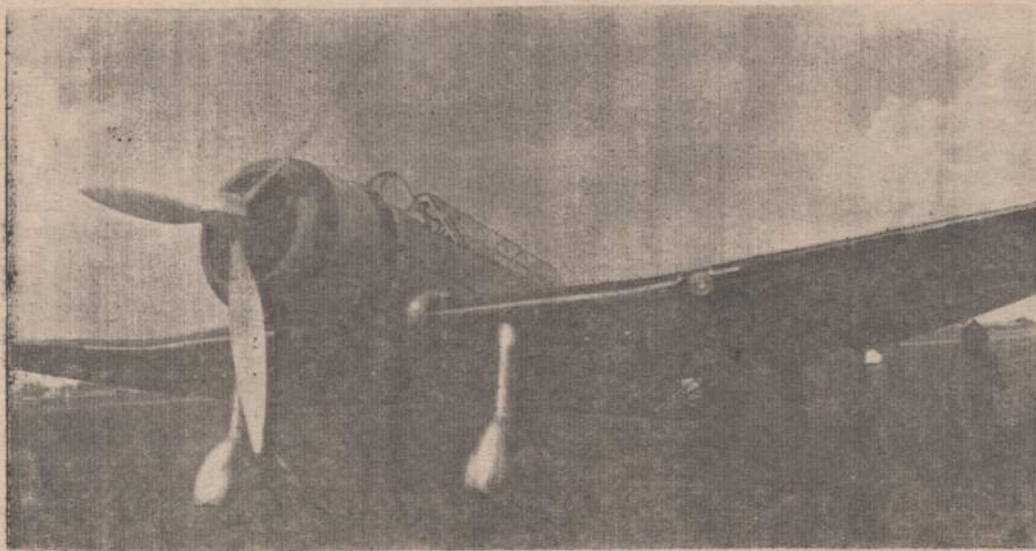
Nei vienas žmogus, noris pažinti nepriklausomos Lietuvos ir Antano Smetonos valdymo laikotarpį, negalės apsieiti be J. Augustaičio paruoštos studijos. Ši knyga būtina kiekvienam, norinčiam pažinti netolimą Lietuvos praeitį. Lietuvoje gyvenusieji ir Smetonos valdymo laikotarpį pažįstantieji žmonės tvirtina, kad J. Augustaitis teisingiausiai ir tiksliausiai aprašė ir įvertino Antano Smetonos veiklą.

J. Augustaičio knyga galima gauti "Naujienose" darbo valandomis. Kas negali užėti į "Naujienas", tai prašomas persiųsti \$1.50 čekį arba Money Orderį, pridėdant 20 c. persiuntimui paštu, tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60608

Gavę pinigus, tuojau knygą pasiųsime.

ANBO VIII

GEN. INŽ. ANTANAS GUSTAITIS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

organizacijos steigėjų. Apdovano-
notas skautų ordinu. Taip pat
buvo vienu iš Lietuvos Aero
Klubo steigėjų.

A. Gustaitis buvo nepaprastas
skraidymo entuziastas ir aviaci-
jos mylėtojas. Aviacija buvo jo
jaunystės svajonė ir patraukia-
mas. Skraidymas buvo pats di-
džiausias jo malonumas. Jei
būdavo dėl kokios priežasties
susinervinęs, sėsdavo lėktuvan,
ir nutūpęs vėl būdavo ramus.

Gen. A. Gustaitis labai daug
skaitydavo, gerai mokėjo svar-
biąsias kalbas, kaip tai prancū-
zų, anglų, italų, vokiečių ir ru-
sų, kas jį įgalino sekti aviacinę
užsienio spaudą originalioje kal-
boje. Italų kalbą jis pats buvo
pramokęs be kitų pagalbos.

Visuomenės painformavimui,
je savos nuomonės kai kuriais
aviaciniais klausimais išreiški-
mūi, kiek rasdavo reikalinga, A.
Gustaitis rašydavo į spaudą. At-
kreiptinas dėmesys į "Lietuvos
Sparnų" žurnale tilpusį jo straip-
sni, kuriame jis palygina Da-
riūso - Girėno ir F. Vaitkaus
transatlantinius skridimus. Kad
jis numatė toli į ateitį, rodo jo
straipsnis tilpęs 1933 m. LAK
leidinyje "Paukščių Keliais".
Jame A. Gustaitis ryškiai iš-
dėsto tarplanetinių kelionių
galimybes raketų pagalba. Šian-
dien po 35 metų, kai visa tai ta-
pa realybe, šis jo straipsnis mus
stebina savo toli pramatančiu
įžvelgimu ir tikslumu. Daug
rašė ir kitomis tų dienų aviaci-
jos problemų temomis.

Gen. A. Gustaitis nebuvo vien-
tik siauru savo specialybės ži-
novu. Jis buvo plataus akiračio
ir minties asmenybė. Be įgimtų
gabumų matematikai, kon-
strukcijoms ir kalboms, jis la-
bai domėjosi menu, literatūra
ir klasikine muzika.

Politikoje stengėsi laikytis
nuošaliai, kaip to reikalavo ka-
riminko etika. Išlaikydamas sa-
vo asmenybės orumą ir vertę,
nemėgo pataikauti valdančiam
partijai, gal dėl to ir paties prez.
A. Smetonos nebuvo labai mė-
giamas.

Savo širdyje gen. A. Gustaitis
buvo tikras demokratas. Darbi-
ninkus mokėjo suprasti ir at-
jausti, ir su jais buvo labai ge-
ruose santykiuose. Aviacijos
Dirbtuvių meistrus ragindavo
pareikšti savas idėjas, ir tuomi

prisidėti prie projektų patobuli-
nimo. Meistrai tiek tada, tiek
ir vėliau labai pagarbiai apie
gen. A. Gustaitį atsiliepdavo.

Fizinės sveikatos palaiky-
mui labai mėgo lauko tenisą, o
jei nebuvo teniso sezonas, tai
mėgo daug vaikščioti. Vaikš-
čiudavo pasinėręs mintyse, daug
nekalbėdavo.

Buvo nepaprastai teisingas ir są-
žiningas. Gen. S. Raštikis yra
apie jį išsireiškęs, kad tai buvo
asmuo be dėmelės — švarus
kaip kristolas.

Grįžęs iš tarnybos namo, tuoj
ir vėl sėsdavo prie stalo kon-
struoti. Darbe jis rasdavo ma-
lonumą, pasitenkinimą ir poilsį.
Konstruodamas taip įsigilinda-
vo, kad užmiršdavo visą aplin-
ką. Laiką mokėjo taip sutvar-
kyti, kad niekur nesugašdavo
bereikalingai. Netgi atostogų
metu konstruodavo lėktuvus.

Pradžioje, kol nebuvo turima
savų specialistų, A. Gustaitiui
tekdavo pačiam atlikti ne tik
bendrą projektą, bet išdirbti ir
smulkiausias detales, apskai-
čiuoti kiekvieną varžtą. Visus
savo sukonstruotų lėktuvų pro-
totipus jis pats asmeniškai iš-
bandydavo. Sakydavo, kad jei
bebandant įvyktų kokia nelai-
mė dėl jo padarytos klaidos, tai
geriau jis pats žūtų, negu kad
kas nors kitas.

Gen. A. Gustaitis sukonstruo-
ti lėktuvai pasižymėjo tinka-
mumu Lietuvos sąlygoms, prak-
tiškumu, ekonomiškumu sta-
tant ir naudojant, geru ma-
tomumu ir saugumu ore. Tetu-
rėta iš viso gal tik dvi ANBO
lėktuvų avarijos, ir tai dėl pa-
čių pilotų kaltės. Statant lėktu-
vus Lietuvoje, prisiauginta spe-
cialistų, o ir lėšos neišmestos į
užsienį, suteikta žmonėms dar-
bo. ANBO lėktuvai iškėlė Lie-
tuvos vardą kitų valstybių tar-
pe. Pastatyti lėktuvai savo
savybėmis prašokdavo teoreti-
nius apskaičiavimus ir viltis.
ANBO lėktuvai buvo gen. Gus-
taitis kūriniai, ir jis juos mylė-
jo, kaip savo vaikus.

Už įvairius nuopelnus gen. A.
Gustaitis buvo apdovanotas Vy-
ties Kryžiaus ordinu, Vytauto
Didžiojo ordinu, Plieno Spar-
nais, o taip pat ir kitų valsty-
bių, kaip tai italų, čekų, švedų,
prancūzų, estų, latvių, anglų ir

kt. pasižymėjimo garbės žen-
lais ir ordinais.

Rusams užėmus Lietuvą, gen.
A. Gustaitis šią tragediją labai
skaudžiai pergyveno. Pasi-
traukti iš Lietuvos nesutiko,

IPOLITAS TVIRBUTAS

(Atkelta iš 3-čio psl.)

galėjo stipriai rašyti, tik savęs
tam neprivertė. Pasiliko, regis,
jo apysakų. Nesu jų skaitęs, bet
spėju, jog pasakotojo įgimtas
gabumas turėjo prasiskverbti.
Iš kelių to laikmečio laišku,
kur, pvz., pasakoja apie fizini-
stovį, yra tam patvirtinimų:

"...ypatingai blogai jaučiuosi per
karščius, dabar šiek tiek lengviau, bet
visdėlto galva svaigsta, apsisuka. Ir
kelių žvaigždučių stiprintuvus ir kava
nepadeda. — Dovanok už lakonišką
laišką, galvoje košeliena".

Pa kelių laišku — mintimis
jau ir vėl Chicagoje, kurios lie-
tuviską sceninį pasijudimą
stropiai seka:

"Kodėl Chicagoje viskas nyksta,
miršta? Kas kaltas? Štai ir Scenos
darbuotojų valdyba ištiesė kojytes,
jokio spektaklio, jokio judėjimo tarp
dramininkų. Atrodo, vien intrigos ir
pavydas viešpatuoja, o tiktai gaila 7
— 8 metų, per tą laikotarpį seniai jau
galėtų būti padorus Teatras, o juk
rimtiems sumanymams, darbams ir
pinigai atsirastų. — O Chicagoje —
vežimas ne iš vietos. Kas kaltas?"

Bet jau 1958 metų kovo 13
dienos atvirlaiškis iš tos pačios
Chicago. Kviečiamas, apsilau-
kiau Ipolito Tvirbuta numatyto
statyti veikalo "Pažadėtoji že-
mė" skaityme. Atrodė, jog bu-
vo paveiktas insinuacijų. Lai-
kiausi rezervuoti, šilumos ir
jisai neparodė. Gi nedelsiant
dienraštį pasirodė rašinėlis, kur
kazinkas lyg ir protestą kėlė
prieš svetimų autorių pjeses.
Ipolitą tapo paslaugiai painfor-
muotas, jog minima skriptūra

nes jo įsitikinimu, sunkiausiais
laikais inteligentija turi likti
kartu su liaudimi. Patys rusai
keliais atvejais jam buvo pasiū-
lę kuo geriausiomis sąlygomis
vykti lėktuvų konstravimo dar-
bui į Maskvą, bet gen. A. Gus-
taitis šioms vylionėms atsispy-
rė. Pradedamas sekti. Nepri-
leidžiamas prie lėktuvų. Maty-
damas išvežimus ir areštus, jau
ir jis pats nusprendžia bėgti,
bet kaip anksčiau matėme, per
vėlai. Jį ištiko tragiškas liki-
mas, su jo asmeniu atimdamas
Lietuvai vieną iš didžiausių jos
sūnų.

Jei šiandien gen. A. Gustaitis
dar būtų gyvas, minėtų savo
amžiaus 70 metų sukaktį. Ir
reikia stebėtis, koks tai turėjo
būti genialus žmogus, jei tik 36
m. jaunuolio amžiaus būdamas
tapo Lietuvos Karo aviacijos
viršininku, 39 metų amžiaus —
generolu, o Lietuvos padangę
drebino šimtai jo sukurtų plie-
no paukščių.

priklausė Pilkos plunksnai. At-
rašė santūriai, dar neatlyžęs:

"Mielas Kolega! Man atrodo, kod
galėtum mane aplankyti, o kaip Tau
atrodo?! Tas straipsnelis netiesiog-
niai, bet visdėlto nukreiptas prieš
mane, — liko iššifruotas. Vargšas
dramaturgas! berods, ir Tavo geras
pažįstamas! Kiek tų veidmainių! Iš
pasalų puolančių! bet aš spjau nu ir
gyvenu toliau, o kaip Tau sekasi gy-
venti? Būk sveikutis. Tavo darbuose
— sėkmės. Tas pats Ipolitą".

Bet prieš tai buvau gavęs dar
nervingesnį laiškėlį. Kuriam
ironiškai puolė, tulžingai ironi-
zavo:

"Su pavasariška saule! Sėkmės
Tavo darbeliuose! Tavo ar Tavo ita-
koje parašytas straipsneliais daugiau
ir daugiau susižavavau! Prieš Tavo as-
menybę, Tavo etiką, Tavo įgimtą
džentelmeniškumą kepurę nusiimu,
savo veidą prie žemės spaudžiu. Tas
pats Ipolitą".

Profesinėje scenoje yra tai-
syklė: jei bendradarbis neprašo,
į jo darbą nesikiši. Gi manasis
nusistatymas: jei senas scenos
bendrakeleivis bent akimirka
patikėjo, jog pagarbą pakeisiu
suktumu, turiu su juo glaudžiau
nesantykiauti. Bent laikinai,
kol neišsisklaidys sankiršos siu-
tuliai, kol išdžius uoliai purva-
braidžių išmindžiotas mėslas.
Manoji taktika nebuvo maloni
Ipolitui, gal ir man ištesėti ne-
lengva. Bet laikas bėgo ir mū-
sų santykiavimas vėl pragie-
drėjo, įmintas kolegiskumas
sugrįžo į įprastines vėzes.
(Bus daugiau)

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Sidlauskio knyga apie Amerikos lietuvių pastan-
gas daryti įtakos į krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Order's
bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

Pranas ir Ponia Čepėnai (iš kairės į dešinę) ir K. C. Bairramaitis Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje aiškina lietuvių dailininkų nuotraukų bei jų darbų archyvus.

Foto Jurgio Kasakaičio

JURGIS JAŠINSKAS

SPAUDOS PABIROS

(Iš ciklo: "Poetas ir revoliucionierius")

Dviejų charakterių asmenybė

"Visas mano noras slaptą sužinoti,
Erdvę išmatuoti, saulę glamonėt,
Po dangaus aukštybę be sparnų skrajoti,
Ir į amžinybę tamsią įžiūrėt..."

Visas mano noras tobulumo siekti;
Radus jį, sužibti kartą lyg žvaigždė,
Grimsti nebuviman, o žmonėms patiekti
Meilę, kur bujotų lyg graži gelė".

Vaidilos Ainis (1913 m.).

Keisčiausia žmonių giminėje liga yra meilės liga. Keisčiausia dėl to, jog šią ligą susirgęs asmuo ne tik nesistengia ją išsigydyti, nuo jos išsivaduoti, bet visokiais būdais stengiasi ją prailginti ir tuo pačiu kartu ta pačia keistenybe — liga sugargdinti antrą (priešingos lyties) asmenį. Ir tikrai galutiniai išitikinęs savo pastangų — sugargdinti antrąjį asmenį — nesėkmingumu imasi priemonių pasveikti pats. Ne mažiau yra keista, jog pasveikimo iš tos ligos laikotarpis nė kiek nelengvesnis už likusį sirgimo laiką. Dažnas, priverstas išgyti, net gyventi prasmės neberanda.

Taip pat yra keista, kad ligos eigoje sergantysis buvęs visaip palankus, švelnus, paslaugus, nuolaידus ir visą dėmesį skyręs asmeniui jį susargdinusiam, staiga pasikeičia ir ima elgtis visai atvirkščiai: kilniuosis jausmus ir elgseną pakeičia paniekia, ignoravimu, patyčia ir net kerštu vienokia ar kitokia forma. Nevisi ir nevisos vienosdaj sveiksta ir elgiasi. Esti tokių, kurie savo dvasinių ir širdies skausmų išviršiniai nė neparodo, liekti kilnūs ir išdidūs savo skausmuose, nieko nekalina ir nekeršija anam, kurį taip labai susargdinti buvo norėję. Tai pareina nuo "ligonio" prigimties, būdo, išsiauklėjimo ir daugelio kitokių priežasčių.

Tokia yra jaunystė, tokia yra nė vienam neišvengiama pirmoji meilė. Net ir tokiems, kokių buvo poetas Julius Janonis — Vaidilos Ainis. Ir jis, kuris iš niekieno nenorėjo imti dovanų, paramos, kuris niekad "nenorėjo būti kam nors sunkenybe" (žodžiai iš jo testamentinio lai-

ko), neišvengė prigimties dėsnio: siekti laimės. Ir tą laimę tikėjosi rasti kitame asmenyje. Taigi, tas jaunuolis, apie kurį jį pažinojusieji pasakoja: H. Jakubėnienė, kun. prof. Jakubėno našlė, viename laiške aprašo šitokį atsitikimą:

"Prisimenu tokį faktą: vieną kartą atradau jį laukiant kunigo (J. Janonis, mokydamasis Biržuose, kur jį globojo kun. prof. P. Jakubėnas, užėdavo pas tą kunigą įvairiais reikalais. J.) ir toks jis man pasirodė išbalęs ir liesas, be to, simpatiškas ir inteligentiškas, kad man užėjo noras pradžiuginti vaiką ir dovanoti jam 5 rublius. Negalite įsivaizduoti, kokia čia buvo sunki kova: mandagiai, bet tvirtai atsakė, kad jis sotus ir jam nieko netrūksta. Stengiausi prikalbėti, kad aš gerai žinau, kad jis visko užtektinai turi, bet kiekvienas žmogus gali sau leisti kokį nors ypatingą malonumą. Pavyko sunkiai, ir nebuvo jis linksmas..." (J. Surgaila: "Mano brolis poetas" — Lietuvių Dienos, 1957 m. nr. 4 (73)).

"Atsiminimuose apie Janonį vis pakartotinai pastebima, kad buvęs blogai apsirengęs ir tuo pačiu lyg kaltinami kiti, kad nieks tuo nesusrūpino. Kiek aš jį pažinau ir supratau, tai jį — savo išorinę išvaizdą visai nekrepė dėmesio, buvo visuomet mintimis lyg paskendęs svajonių šalyje. Kiek prisimenu, mano keli artimi asmenys norėjo jam parūpinti naujus drabužius, bet jis pasiūlymų nepriėmė, lyg užsigavo"... "Juliuui Janoniui, kaip jau aną sykį Jums rašiau, neišvardinęs kas norėjo ir stengėsi padėti, buvo

Valerija Meškauskaitė, kuriai labai patiko jo kūriniai — eilėraščiai, bet jisai tos pagalbos nenorėjęs priimti". (Kun. St. Neimanas, Naujienos II-ji dalis 1967 m. nr. nr. 299, 891).

J. Janonis 1913—1915 m. mokėsi šiaulių gimnazijoje. Čia su juo atsitikdavo šitaip:

"Dažnai jį prispausdavo bėdos, įvairūs sunkumai, išsekdavo paskutinė kapeika, bet Julius visuomet būdavo kantrus, nesiskųsdavo. Kartais aš jam pasiūlydavau paskolinti kokį rublį, kol susitvarkys jo reikalai. Tokiais atvejais jis nesmagiai jausdavosi ir atsisakinėdavo:

— Na, kaip nors susitvarkysiu, kol gausiu už pamokas.

Tekdavo brukte brukti pinigą į ranką ar kišenę. Tokiais momentais Janonis atrodydavo lyg nuskriaustas, kalba nesimegdavo. Gavęs už pamokas, jis tuoj pat grąžindavo skolą. Ne visuomet ir pastebėdavau, kad jis atsidūręs sunkioje padėtyje, nes, jau minėjau, nemėgdavo skųstis asmeniniais sunkumais..."

(Janonio asmeninis prietelius ir moksladraugis šiauliuose S. Brašiškis, "Literatūra ir kalba" VIII t. 122 psl.).

J. Janonis 1916 m. gruodžio mėnesį Petrograde carinės žvalgybos buvo areštuotas už revoliucinę veiklą. Iš garsiojo "Kryžių" kalėjimo jis buvo paleistas 1917 m. vasario mėnesį ir iš Petrogrado išvažiavo (kai kurie tvirtina, jog jis išvažiavo slapstydamasis nuo žvalgybos agentų, tačiau arčiau patyrinėjus, matyti, jog buvo kitų priežasčių. Apie tai plačiau atitinkamame "ciklo" skyrelyje) į Dorpatą. Čia buvo keli lietuviai studentai, pas kuriuos tą trumpą laiką (apie 1 savaitę) Janonis pagyvenęs, išvyko į Dniepropetrovską, bet pakely vėl buvo areštuotas. Apie Janonio buvimą Dorpate būdingas šis faktas:

"Dorpate metės į akis viena Juliaus ypatybė — didžiausias nenoras apsunkinti draugus. Nuvestas nakvynėn, sunku buvo paguldyti lovoje, jei kambario šeimininkas dėl to priverstas

būdavo gulti ant krėslų. Išbuvęs dieną kitą pas kokį draugą, būtinai norėdavo užsimokėti už valgį. Dėl valgio stačiai prisiedavo su juo kariauti".

(K. Požėla, 1926 m. sušaudytas Kaune).

Kaip matome, Janonis ir vaikystėje ir jaunystėje beveik nesirūpindavo savimi. Jis jausdavosi labai nejaukiai, jeigu kiti jam ką nors pasiūlydavo arba stengdavosi kuo nors jo gyvenimą palengvinti. Jis, matyt, jausdavosi, priimdamas kitų kokią nors paramą, esąs išnaudotojas ar skriaudėjas. Taip pat galima suprasti jo jausmus, jog

(Nukelta į 6 psl.)

♦ Inž. Liūdas Mikšys parašė ir išleido milžinišką knygą "Iš istorijos ūkanų ateina Lietuva". 700 psl., kieti viršeliai. Pridedamas Hammond išleistas istorinis tautų kilnojimosi žemėlapis. Lietuviški vardai Azijoje, Graikijoje, Dunojaus paupyje, jų šaknys, palyginimai. Kalbama apie lietuvių tautos praeitį nuo Homero laikų iki Viduramžių. Labai plačiai aptartas lietuvių tarmių klausimas ir dvibalsių pasikeitimai. Kalbininkams ir istorikams privaloma studija. Gera dovana besimokančiam jaunimui. Kaina \$15.00. Pasiuntus tokiai sumai čekį arba Money Orderį Naujienoms, 1739 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608, Mikšio knyga tuojau bus pasiųsta. (Pr).

SIŪSKITE PINIGUS

LIETUVA

PINIGAI SIŪSTI PER GRAMERCY

ITEIKIAMI GAVĖJUI KAIP PINIGAI PER BANK FOR FOREIGN TRADE.

Pristatoma per 2 savaites.

Jokių atskaitymų.

JŪSŪ PINIGŲ GAVĖJAS GALI TUOŠ PINIGUS NAUDOTI PAGAL SAVO NORĄ.

JŪS ESATE SAUGŪS TIK SU FIRMA TURINČIA LEIDIMĄ, JOKIŲ TARPININKŲ, JOKIŲ PASLĖPTŲ RINKLIAVŲ. PER 20 METŲ VEIKLA BIZNYJE GARANTUOJA JUMS PATENKINTĄ PATARNAVIMĄ.

Visos perlaidos pilnai garantuotos ir apdraustos

Turi Bankų Dept. leidimą ir apdraudą.

Apsidraudę \$20.000.00.

Oficialios USSR kvitos pasirašytos gavėjo.

Kursas:

9 rubliai už \$10.00

Iki \$30.00 — \$2.75

Virš \$30.00 — 10%

GRAMERCY SHIPPING, INC.

744 Broad St., Newark, N. J.

SPECIALŪS ŠVENTĖMS IR PAVASARIUI PASIŪLYMAI

Kainos AUTOMOBILIAMS atpigintos 10% šventėms.

Užsakymai turi būti gauti ne vėliau Balandžio 26, 1968.

Pasinaudokite šituo pasiūlymu.

SIŪSKITE U. S. DOLERIŲ DOVANOMS PAŽYMEJIMĄ pasirinkimui NAUJOSE SPECIALIOSE KRAUTUVĖSE.

Jokio mokesčio už šį patarnavimą.

Prašykite mūsų nemokamų katalogų reikmenims, audeclams ir maistui. Duokite DABAR užsakymus VELYKOMS.

GRAMERCY

(Isteigta 1945)

118 E. 28 St. New York, N.Y.

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 5-to psl.)

tuo atsisakymu jis dar labiau pajusdavo žmonių tarpe esančią nelygybę, luominį skirtumą, kuriame vieni yra reikalingi paramos, o kiti, tarytum kokią malonę, tą paramą jos reikalingiems gali suteikti. Ne kartą ir savo poezijoje apie tai yra išsitaręs:

"Tačiau ar ne Dievas taip duoda,
Kad ponai be darbo turtingi,
Vargdieniai gi mato tik juoda
Duonelę, nors dirbti netingi?"

Gamta jug gėrybių pabėrė,
Visiems ji vienodai jas teikia;
Žmogus nelygumą sutvėrė,
Tat žmogų ir kaltinti reikia..."

"— Giedri naktis. Žvaigždžių prisėtas
Pasaulį laimina dangus.
Gamtos tylumas neregėtas,
Tai ko begali trokšt žmogus? —

Mandriai užklausė dailininkas,
Gėrėdamas gamtos vaizdais,
Bet jam atsakė darbininkas
Tiktai dėjavimais silpnais..."

arba:

"Puiki gamta lyg šventę švenčia,
O jis... seniai be darbo jis,
Neturi duonos, badą kenčia,
Ir žūva jam menka viltis..."

Sotiems gamta svajones tveria,
Skaidrion vilioja ateitin,
O jis... ant kaklo virvę neria,
Nes badas stumia jį mirtin..."

Dainuodamas varguolių nedalią ir ryškiai pabrėždamas turtingųjų skirtingumą nuo tos varguolių nedalios, jis kartu apdainavo ir savąjį likimą. Juk, argi neatsifiko taip, jog įsimylėjęs ir trokšdamas būti mylimas, buvo šaltai atstumtas tos, kuriai visus savo kilminguosius jausmus ir geisumus buvo skyręs? Argi jis nebuvo pirmuoju moksle ir išsilavinimo pažangume ir argi jis negalėjo jausti, jog turtingesniųjų tėvų moksleiviai vaikai nė kuo negali būti pranašesni, išskyrus materialines vertybes, už paprastųjų neturtėlių vaikus? Ir argi nebuvo taip, jog jį atstūmusioji buvo pasiturinčių tėvų dukta? Ir argi jame negalėjo kilti mintis, jog jis buvo atstumtas dėl savo vargingumo ir savo tėvų varganos dalies? Jo jautrioje poeto sieloje šis luominis skirtingumas turėjo iškilti padidintu ryškumu ir geiduliui stoti tų pusėje, kurie skiria savo jėgas tam nelygumui pašalinti? Jo įgimtas kuklumas, sielos kilnumas ir jautrumas skriaudžiamiesiems neišaukė jame grynai asmenišką keršto jausmų ir jis patirtąją skriaudą giliai užslėpė savyje panašiai, kaip ir kitus savo asmenišką išgyvenimus, tačiau toji patirtis kurį laiką labai stipriai veikė jį keldama gyvenimo prasmės, jo vertės ir tikrojo idealo ieškojimo reiką. Tiesa, jis tik vieną kartą, pasidavęs, po nesėkmingos meilės, nusivylimo nuotaikai, yra išsitaręs:

"...Piešk smarkios audros siautimą,
Zydrę nesuterštą.

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, MARCH 9, 1968

Skelbk meilumą, atleidimą,
Bet kartu ir kerštą".

O šiaip šis, po nepasisekusios meilės laikotarpis (Nuo 1912 m. pabaigos iki 1914 m.) jo kūryboje pasižymi gyvenimo prasmės, tikslo — tikrojo idealo ieškojimu. Tiek poezijoje, tiek jo prozinėje kūryboje.

Čia, tarpe kitų, randame tokius eilėraščius:

"Žmonių idealas—dievaitis auksinis;
Visi jų troškimai—prikimšt pinigine;
Jausmų jie nežino, širdies jie neturi;
I viską iš pelno tik atžvilgio žiūri".
(Biržai, 1912. XII, 17)

"...Pats laimė sau kalki! Vilties
nenustok,

Jei sykį ar kitą visai nesiseks.
Kariauk nenustodams, kas dieną
kovok,
Matysi, da laimės regėti tau teks".
(1913.III.28)

"Pažiūrėk į erdvę — neišvysi galo.
Žmonės nesupranta pilno idealo.
Bet dangaus mėlynė žavi mus dažnai.
Siek gi idealo, kiek tik jo žinai!
Pažiūrėk, kaip sniokščia, mankosi ir
rangos
Trupinančios krantą laisvos marių
bangos.
Pažiūrėk, kaip laksto virš kalnų arai,
Ir savęs paklausk: — Ar tu taip
darai?"

1913 metų rudenį jo parašytoje ištraukoje "Tikslo ieškant" pasakojama:

"Einu, skubu, bėgu pro šalį šilkais snabždančių gyvenimo vergių; pro šalį smalsiai jas apžiūrinčių apystorių, gyvenimu užganėdintų šeimos tėvų; pro šalį išdžiūvusių, suliesėjusių džiovininkų; pro šalį viltingai žvelgiančių ateitin jaunikaiečių; pro šalį autoritelingai rimtai žingsniuojančių mokytojų, aiškiančių, jog jokių tikslų nereikia. Tereikia vien mokėti naudotis gyvenimu ir tuo, ką jis duoda... Bėgu, skubu... Bet kur? Kodėl? Kad negaliu stovėti; kad negaliu naudotis gyvenimu, nežinodamas, kam jis; kad ieškau tikslo... Jis turi būti. Turiu tikslą rasti. Būtinai rasti. Toriu... Einu, bėgu, skubu..."

(J. Janonis, Raštai II t. 9 psl.)

Janonis išviršiniai buvo paprastutis, kuklus, nedrąsus, tylus, savy susikanpęs, vienumą mėgstant, nuolat knygas skaitęs, iš jų patirtį semiąs. Savimi bei savo išvaizda, nesirūpinas. Toks jis atrodydavo jo pažįstamiems ir moksladraugiams. Tokį jį pažinojo mokytojai, gerbė ir mylėję jį už jo išskirtinus gabumus. Jis buvo, iš šalies žiūrint, tarytum nuošaly miško augantis kuplus žaliapis.

Tačiau vidiniai, savo dvasiniais polėkais, savo antruoju Aš jis buvo labai didingas, plačių ir didelių siekių, gilių minčių asmenybė, kuriai to meto gyvenimo rėmai buvo per siauri, netikę, per maži, iš kurių jis savo poetine kūryba ir vėliau praktine veikla veržėsi visomis galiomis. Čia, kaip priešingybė jo asmeniniam kuklumui ir paprastumui, iškyla platieji jo

užmojai, išsvajoti siekiai ir troškimai. Čia matome Janonio asmenybės antrąjį charakterio bruožą, kuriame vyrauja platus, kaip amžinai nenurimtančių marių siautojimas, gyvenimo pulsavimas ir kūrėjo, kaip laisvųjų padangių aro virš las padanges remiančių kalnų skrajojimas. Čia matome jo didingus siekius, jo troškimus ir geismą pasinaukoti kitų labui, dirbti, kurti milijonų milijonams tų, kurie patys viską kuria, bet tąja kūryba — tomis jų rankomis sukurto mis gėrybėmis nesinaudoja, nes jiems

neleidžiama. Šitie didieji poeto polėkių daigai atėjo į šį pasaulį kartu su juo pačiu, plėtojosi ir brenė jo vaikystėje ir jaunystėje iki jo ankstyvosios mirties. Ilgą laiką jis ieškojo to didingojo, jo supratimu, vienintėliai teisingo ir kilnaus tikslo, ilgą laiką jį brandino savyje, jausdamasis esąs įpareigotas būti šaukliu ir kartu vadu, vedančiu to paties tikslo siekiančiuosius į kovą:

"Tu ne žynys, kuždas maldas senas,
Tyloj smilkas kodylą mūzų šlovei.

(Nukelta į 7 psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO
INSULACIJOS PROBLEMAS

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR - MOODY LUMBER COMPANY

3039 So. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272
STANLEY LITWINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

8 PAGRINDAI, KODĖL PODAROGIFTS, INC. PRITRAUKIA TUKSTANČIUS MŪSŲ KLIENTŲ, KURIE SIUNČIA

DOVANAS Į LIETUVĄ IR USSR

1. Jiems nereikia gaišti laiko, superkant ir nešant siuntinius į persiuntimo įstaigas.
2. Jie neturi spėlioti dydžių ar spalvų.
3. Jie sutaupo visus muitus, įpakavimo ir persiuntimo mokesčius.
4. Jie pasirenka ypatingą dovaną: automobilį, motociklą, televizijos priimtuvą, radijo aparatą, šaldytuvą arba
5. Jie įsigyja PREKIŲ PIRKIMO ORDERĮ, su kuriuo jų giminės jiems patinkamas prekes gali įsigyti Vniešposyltorg'o

DOLERIŲ KRAUTUVĖSE

6. Jų giminės gali įsigyti maisto produktų, audeklų, drabužių ir avalynės tinkančius jų skonui ir pritaikintus.
7. Jie taupo laiką, nes tuo atveju nėra gabenimo per Atlantą.
8. Jie sutaupo pinigų, nes DOLERIŲ KRAUTUVĖSE prekės yra labai žemomis kainomis.

APLANKYKITE MŪSŲ PARODINĘ SALE NEW YORKE

Siųskite savo užsakymus ar klausimus į

PODAROGIFTS, Inc.

(VIENINTELIS DOVANŲ ATSTOVAS JAV-se)

220 Park Avenue South (kampas 18-tos g-vės)

New York, N. Y. 10003

Tel.: 212 - 228-9547

arba į prie jo prisijungusias firmas:

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

45 West 45 St., New York, N. Y. 10036

Tel.: 212 — CI 5-7905

arba į bet kurį jų skyrių

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

1776 Broadway, New York, N. Y. 10019

Tel.: 212 — 581-6590 — 581-7729

arba į bet kurį jų skyrių

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

716 Walnut Street, Philadelphia, Pa. 19106

Tel.: 215 — WA 5-3455

arba į bet kurį jų skyrių

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 6-to psl.)

Tu būk šauklys, kviečias karius
į kovą.
Ir pats kovon jų priekyje einas.

Tiktai kovoj, poete, rasi tu
Erdvės laisvosios sielos polėkiams
maištingiems.

O kas daina? Tik atspindys garbingas
Drąsių siekimų, audros palaužtų.

Kūrėjas tu. Prabilk širdies krauju.
Daina—ne psalmė merdinių estetu.
Kūryba genijų, daina tikrų poetų —
Gyvenimas. Laužtuvas—ginklas jų.”

Vaidilos Ainis, Voronežas,
1915.XII.25.

Siame eilėraštyje Vaidilos Ainis - Julius Janonis ryškiausiai atskleidžia antrąjį savo Aš. Jį, iš jo veiklos ir kūrybos, tokį pažįsta ir kiti, domėjėsi jo gyvenimu. Sakysime, šaunusis Naujienų bendradarbis — “skelvėdrininkas” Jeronimas Cicėnas 1937 metų gegužės mėn. 28 d. Vilniaus žodyje nr. 24 (237) skyriuje — Kūryba ir kritika apie J. Janonį kalbėjo:

“Patsai pilkšvai prasistūmęs be vakardienos, be šiandienos, be, sakysime rytdienos, pasiryžo kitiems į lūšną ar landynę saulę atsiekti. Biržuose Julius Janonis pats pirmas (čia gerb. Cicėnas truputį klysta J.) suorganizuoja pažangiųjų mokslievių būrelį. Šiauliuose — pats pirmasai kiauras naktis akių nesuleidęs rašo valstiečiams — darbininkams atsišaukimų, patsai pirmasai eina į užmiesčio landynes pas fabriką ir dvarų darbininkus. Voroneže — pats pirmasai iš tremtinių ištiesia pagelbią ranką vietos varguoliui, greit jį pažįsta ir Petrapilio skurdžiai. Julius Janonis, užsimiršęs save, kitiems dirba, kiekvieną jo žodį į širdį dedas valstietis - darbininkas...” (Šio ilgoko apie Janonį rašinio, iš kurio ką tik paėmėme vieną ištrauką, dabar Lietuvoje sudarytoje plačioje Janonio-Vaidilos Ainio bibliografijoje visai nėra paminėta. Matyt, ten dabar J. Cicėnas laikomas “trefnu” J.).

Ir iš kitų, Janonį pažinojusių, pasisakymų aiškiai matomas drąsus, didingas ir atviras jo charakterio antrasis bruožas:

“Kartą Janonis (antroje ar trečioje klasėje, nebeatsimenu) nustebino visus klasės mokinius savo drąsa: mokytojas Matiušenko nei iš šio, nei iš to ironiškai atsiliepė apie lietuvių tautą. Janonis atsistojo ir jam paaiškino, kad lietuvių tauta turi garsią praeitį ir seną, gražią kalbą, kurią ne tik reikėtų mokyklose mokyti, bet ja turėtų būti ir dėstoma. Matiušenko pabalo, trenkė žurnalą į stalą ir surikęs: “Bunt!”, išbėgo iš klasės. Mokiniai, “numirę” iš baimės, laukė inspektoriaus. Tačiau Matiušenko grįžo ir pradėjo toliau aiškinti pamoką, fartytum nieko nebūtų įvykę. O Janonis sėdėjo ramus ir, kaip visada, sekė pamoką...”

(J. Burbulis, “Literatūra ir kalba” VIII t. 70-71 psl.)
“Janonis buvo paprastas,

nuoširdus ir labai kuklus. Dėl didelio kuklumo jis darydavo nedrąsaus vaikino įspūdį. Tačiau toks įspūdis buvo klaidingas. Aš tuo greit įsitikinau. Mūsų pietaudavome kartu su Venclauskių šeima už vieno stalo. Kadangi Venclauskis buvo žymus šiaulių advokatas, tai už stalo dažnai sėdėdavo ir svečių: gydytojų, advokatų ir kitų įžymesnių miesto žmonių. Tarp jų kildavo kalbos visuomeninėmis temomis. Ir štai Janonis, tik šeštos klasės mokinys, mandagiai, bet drąsiai pareiškėdavo savo nuomonę, drįsdavo pasiginėyti su suaugusiais.

Kartą ėjo kalba apie lietuvių fabriką steigimą ir rėmimą. Šiauliuose buvo lietuvių saldainių fabrikas — “Birutė”. Janonis drąsiai paaiškino:

“Koks skirtumas — lietuvių fabrikas ar ne. Visuose darbininkai vienodai išnaudojami ir skriaudžiami”.

(T. Stonis, “Litr. ir kalba” VIII t. 135 psl.)

“Janonį traukte traukė darbininkai. Kai kartą paklausiau, ar jis, susitikinėdamas su darbininkais, nebijo pakliūti į “Ochrankos” (caro slaptoji žvalgyba J.) rankas, šypsodamasis atsakė, jog, su jais bendraudamas, tiesiog atgyjas, kad darbininkai esą atidi, viskuo besidominti auditorija, kad tiesiog džiugu juos vesti į sąmoningą kovą su išnaudotojais. Janonis tai pasakojo labai energingai, su entuziazmu. Tada jis man pasirodė visai kitoks — nebe tas tylus, ramus Janonis, kurį matydavau “Varpo” draugijoje...”

(J. Dankevičius, “Litr. ir kalba” VIII h. 163 psl.)

Taip, jis buvo dvejų charakterių asmenybė: jį asmeniai liečiančiuose reikaluose paprastutis, nedrąsus, kuklus, savyje užsisklendęs, o visuomeniniuose reikaluose, kuriuose būdavo liečiami vargstančių ir skriaudžiamųjų interesai, jis iškilidavo visa kovotojo už tų skriaudžiamųjų teises drąsa, neatlaidumu, atkaklumu, nesavanaudiškai į juos įliedamas visą jausmingumą ir savo gabumus. Šitoje srityje jis jautėsi esąs įpareigotas kovotojas ir vadas. Tai buvo jo pašaukimas, jo geismas, jo didysis tikslas, jo gyvenimo prasmė. To tikslo siekdamas jis jautėsi kartu kovojąs ir už savo ateitį, už savo laimę, nesgi ir pats buvo kilęs iš vargingųjų tarpo. Jau 1912 metais (tik šešiolikos metų būdamas) eilėavo:

“Nemokėjo jis lenkti prieš
didžiūnus galvos,
Nemokėjo jis niekinti mažųjų,
Nemokėjo lyg nendrė pavėjui
linguot,
Bet, vėjui apstojus, ir, vėl atsistot
“nes:

“...Pusę amžiaus atiduočiau,
Jei tik kitą išvaduočiau
iš nelaimių ir vargų”.

O kaip tą padaryti ir koku keliu eiti?

“Geruoju negausim mes nieko:
Mes laimę pasieksim per kovą;
Todėl negailėkime vieko;
Mums Marksas tebus už vadovą”.
1914.VI.7.

Jaunuolis, pasirinkęs marksizmą - socializmą vyriausio savo tikslo kelrodžiu ir tuo kovos keliu žengdamas, nežiūrind kaip keistai tas atrodyti gali, šalia Markso turi kitą didingą asmenybę — Napoleoną. Marksizmas arba mokslinis socializmas ir jo įgyvendinimas buvo jo gyvenimo siekis, o Napoleonas žavėjo jį savo nepralenkiamomis vadovo savybėmis ir aistringa kovotojo dvasia. Janonis iš tiesų buvo pacifistas, nekentė karo ir jo atnešamų žmonių vargų ir nelaimių, tačiau kova už milijonų vargstančiųjų ir skriaudžiamųjų šviesių ateitį, už socializmą jam buvo visai suprantamas ir net būtinas dalykas. Jis kovą už socializmą arba revoliuciją išvaizdavo savotiška audra, kuri prasidėjusi sugriau esančią netikusią santvarką ir tada prasidės skaitus, laimingas gyvenimas visiems buvusiems skriaudžiamiesiems. Taip tada tikėjo dauguma jaunuolių idealistų daugiau ar mažiau paveikti socialistinių ir bebręstančių revoliucinių idėjų. Daugelis jaunuolių, buvusių pabėgėlių Rusijoje I-jo pasaulinio karo metu, karui pasibaigus grįžo Lietuvon su panašiomis mintimis, kaip ir Janonis, kuris apie revoliuciją eilėavo:

“Ar jų trokšta, ar netrokšta, —
Audros nieko neaplenks,
Kas jų bijo, bus perblokšta,
Kas jų laukia, tam nekenks.

Po audrų spindės saulutė,
Zvilgsnį vers graži diena;
Smarkūs vėjai liausis pūtė,
Seks verpetą tyluma”.

(Spėjamoji eilėrašcio parašymo data — 1914 m.)

O kad toji “audra” greičiau ateitų ir per ją įvyktų skaitis, rami tyluma, tai yra svajotasis “lygybės” pasaulis, reikia neatlaidžiai kovoti, šaukti kitus į kovą ir pačiam priekyje tų kovotojų eiti į mūšį panašiai, kaip “karo dievaitis” Napoleonas darydavo. Užtat Vaidilos Ainis net ištiesią poemą sukūrė tam “dievaičiui”:

“Janonis buvo parašęs dar Lietuvoje (Melaišiuose, 1915 m. pradžioje) poemą “Tarp siaučiančių marių”. Bet jis žuvo. O ji jam buvo brangi. Baisiai brangi. Jis man skundėsi ją pametęs ir sakėsi nusprendęs prisiminti. Linguodamas, susiunglinęs vaikščiojo iš vieno į kitą kampą ir, įsivaizdavęs jūrą, deklamavo ir rašė. Rašė ir braukė ir vėl rašė. Jo raštų rinkinyje poema “Tarp siaučiančių marių” — patalpinta. Tai Voroneže restauruota”. (Jo raštų rinkinyje poemos pabaigoje parašyta — “Melaišiai — Sineva — Dubrava, 1915”. Taigi, toji poema restauruota ne vien Voroneže, bet Sinevos — Dubravos dvare 1916 metais, kur tuo laiku Janonis buvo repetitorium. J.).

(V. Serbenta, Komunas (Maskva) 1922, Nr. 8, p. 242—243).

Artistė Lucille Ball, atvykusi į Saule Londoną, turėjo gerokai įsisupti kailius, kad nesušaltų.

— Amazonės pakraščiu indėnai pasako, kaip atsirado Amazonė. Girdi, Mėnulis įsimylėjęs į Saule. Saule neištekėjo už Mėnulio. Tada Mėnulis labai verkęs ir iš jo ašarų atsiradusi Amazonės upė.

Jeigu nori sužinoti naujais ir tikriausias žinias, kas dedasi pasaulyje ir okupuotoje Lietuvoje — skaityk dienraštį “Naujienas”.

Toje poemoje vaizduojamas Napoleono vidinis gyvenimas tremtyje. — Sv. Elenos saloje. Poemoje yra žavių vietų ir poetinių vaizdų:

“Tamsios putotos didmario bangos
Vellai ir lekia, auga ir rangos,
Šniokščia ir šiaušias, kyta ir kyta,
Veržias ant kranto, slūgsta ir grimzda,
Šiaušias naujos, šniokščia, nerimsta,
Tykšta tik tykšta, vis nenutyla.

Amžiais skaluotos, amžiais taškytas,
Stovi it siena kietas granitas:
Stočiosios uolės, kubrį iškėlę
Iš šaltos gelmės, šviečiamos vėjo,
Stovi, kaip amžių amžiais stovėjo,
Uzsigriozdoje ir neapžėlė...”

Ne! Jis nerimo. Siela jo vėrė,
Virė lyg didžios marės, kur skyrė
Jį nuo pasaulio. Mintis jo skraidė
Ten, kur kareivių eilios lingavo,
Ten, kur raiteliai ciklūs švytravo,
Ten, kur po kraujo ežerus braidė.

Kiekkart ant marių kranto stovėdamas,
Kiekkart į vilnių sausumą žiūrėdamas,
Rodėsi, seną gvardiją matė:
Zengia jos eilios, eilios, eilios,
Džingsinčios ginklais, tiesios ir
dailios,
Tvirtą krūtinę narsiai atstatę...”

Tai tik viena kita ištrauka iš tos napoleoniškos poemos. Be jos, buvo ir daugiau Vaidilos Ainio posmuota apie genialų prancūzų karvedį, bet tie posmavimai, kažin kodėl, nėra įtraukti į Janonio raštų rinkinį. Gal dėl to, kad jie yra dingę ir nebuvo surasti. Užtat yra gyvas reikalas truputį išsitariti apie kai kurių Janonio raštų likimą.

1968. II. 22.
So. Boston, Mass.

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

TRIČIO GRAFIKA GRIEŽIA PIRMUOJU SMUIKU

Jo individualios parodos įspūdžiai

Praėjusį šeštadienį, kovo 2 d. St. Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus galerijoje, 4012 Archer Ave., gausiai publikai dalyvaujant, buvo atidaryta dail. Jono Tričio tapybos ir medų graviruotų darbų paroda. Išstatyta apie 33 darbai. Didesnę pusę sudaro aliejinė tapyba. Du gamtovaizdžiai gan didelio formato. Vienas iš jų pavadintas "Į nežinomą", tai vėliausias 1967 m. darbas, reikia pasakyti, tapybiškai "tradicinio" impresionizmo rėmuose, gerai išlaikytas, įdomi kompozicija. Iš tapybos būtų išskirtini "Rytas", kuris tirštai dažais su impasto drąsiai atliktas darbas ir kitas nedidelis Maine valstijos peizažas. Dar vienas mažesnio formato glazūruotas darbas "Sugrįžtant" neblogas. Šioj parodoj yra daug darbų, atliktų anksčiau — natūrmortų, žiemos vaizdėlių ir kt. Iš natūrmortų bene bus geriausias kun. J. Prunskio mišiolas. Kiti natūrmortai (gėlės) nusaldinti, atrodo, kaip spalvotos senos litografijos.

Reikia pridurti, kad J. Tričys tapyboje padarė, palyginti trumpu laiku žymių pažangą. Iš kitos pusės, dailininkas turi palinkimą į simboliką (žiūr. reprodukciją), ypač tapyboje. Grafikoje dailininko "fantazija" ribojasi labiau konkrečia realybe.

Tričio grafika reikia susidomėti ir įsijausti. Jo techniškas procesas tobulas. O jo grafika šioj parodoj griežia pirmuoju smuiku, net sunku tikėti, kad grafika ir tapyba būtų to paties autoriaus. Tiesa, grafika yra dailininko kasdieninis darbas ir pragyvenimo šaltinis. Puikios medžio graviūros: nr. nr. 36, 37, 38, 42, 48 ir natūrmortas nr. 41. Portretai ir kiti kūriniai atlikti iki mikroskopiškų detalių. Tai didelio kruopštumo rezultatas. Gal tik Gustave Darė galėjo geriau padaryti.

Dail. J. Tričys gimė Liepojoje (Latvijoje) 1915 m. Mokėsi Vokietijoje pas V. Kalnins, Z. Hinold, V. Andriušį ir Z. Kolbą. JAV — Minneapolio meno mokykloje gilino studijas. Dalyvavo įvairiose meno parodose, laimėjo premiją už natūrmortą Illinoiso dailininkų dr. jos darbų parodoje. Priklauso prie keleto menininkų organizacijų.

Paroda tęsis iki kovo 21 d. Įėjimas nemokamas.

— Grožis turi šiuos dalykus: tiesą, gėrį, pareiškumą ir laisvę.

8 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, MARCH 9, 1968

FILMAI

1963 m. sukta spalvotas filmas "Spencerių kalnas", kuriame vaidina Henry Fonda, vaizduoja naujakūrių Spencerių šeimos gyvenimą. Neturtingas senelis, apsigyvenęs dykumose tarp didelių, sniegu apdengtomis kalnų viršūnėmis, turi 8 sūnus, dvi dukteris ir 32 anūkus. Vyresnysis jo sūnus, apie kurį ir sukasi visas veikalas, augina gausią savo šeimą. Sunkiai dirba, stotasi namus, kerta mišką, bet neturi pinigų, nei pajamų, kad savo darbininkams galėtų apmokėti. Vyresnysis sūnus tik vidurinę mokyklą bebaigia. Tėvas nori, kad sūnus eitų aukštesnį mokslą. Šioj apylinkėje, be gausios Spencerių giminės, išauga miestelis: mokykla, bažnyčia ir visa bendruomenė gražiai sugyvena, vieni kitiems padeda. Vaikas baigia vidurinę mokyklą su pagyrimu, suruošiama ta proga iškyla. Mokytoja, pasitarusi su protestantų kunigu, bando išrūpinti jam stipendiją. Kreipiasi į kolegijos dekaną. Gauna atsakymą, kad stipendija paskirta kitam mokiniui. Visi labai nuliūsta, bet kunigas sako, kad jis gaus stipendiją, jeigu berniukas moksysis kunigu. Tėvas nenori, kad jo sūnus būtų kunigas, nes tėvas į pamaldas neina, bet vistiek su kunigu geri draugai. Juodu nueina į upę pameškierioti. Spenceris ištraukia didelę lydeką, o kunigas dar didesnę. Abu patenkinti. Spenceris pakviečia kunigą pasilsėti. Išsitraukia iš krepšio butelį degtinės ir pasiūlo kunigui, sakydamas: Tai meškieriojų sirupas — į sveikatą dėl geresnio pasisekimo.

Po kiek laiko juodu pareina namo dainuodami ir griuvinėdami. Davatkos prie bažnytelės susirinkusios laukia kunigo pamaldas pradėti. Koks jų nustebimas, kai savo kunigėlį pamato girtą girtutėlį. Kunigas, žinoma, atsiprašė parapičius. Moterys visą kalnę suverčia ant hereliko Spencerio, bet jis linksmas, myli savo jauną vykrią žmoną, ją pabučiuoja, pakilnoja. Mokytoja su kunigu įsteigia mažą knygynėlį aplėistoje pašiūrėje, kurioje darbininkai susirinkę, anot davatkų, girtuokliauja. Išvalo pašiūrę, padaro lentynas, prikrauna knygų ir gnygių pastato gimnaziją baigusį Spencerio sūnų. Jis siūlo knygas, bet nėra norinčių skaityti.

Įvyksta nelaimė. Spenceris kerta didelį medį, kad kapinaitėms būtų daugiau vietos. Jo

senas tėvas kurčias, stovi ties griuvančiu medžiu. Sunus šaukia, kad bėgtų į šalį, šis negirdi, tada jis griebia tėvą ir abudu medis prispaudžia prie žemės. Senelis miršta, o sūnui sulaužyta koja sugyja. Pasveikęs su savo studentu nuvažiuoja pas dekaną prašyti sūnui stipendijos. Jie nustemba, kai pamato gotiško stiliaus universiteto rūmus, gėlėmis apdintų parką. Dekanas sutinka parūpinti stipendiją su sąlyga, jeigu sūnus išlaikys kvotimus iš lotynų kalbos. Kunigas sutiko pamokyti lotynų kalbos ir viskas pasibaigia gerai.

Filmas pamokantis, humaniškas, kartu romantiškas ir įdomus. Šis filmas buvo per televizijos tinklus leidžiamas.

MOTERŲ AUKSINIO MEDALIONO PARODA

J. Byanskas skambino pianiną parodos atidaryme

Palette and Chisel Academy, 1012 N. Dearborn St. praėjusį sekmadienį, kovo 3 d. buvo atidaryta kasmetinė Illinoiso moterų "Aukšinio medaliono" al. tapybos paroda su menine programa. Meninę dalį atliko Jonas Byanskas ir solistas Dr. Gross. J. Byanskas rašančiam specialiai paskambino keletą lietuviškų melodijų — "Noriu miego" ir kt.

Parodos rengėjos svečius pavaišino kavute.

Išstatyta apie 35 darbai, vidutiniškos kokybės, išskyrus dail. Nelly Deachman "Spirit of the Far North" — kolažas ir tapyba. Paskirtos kelios premijos.

Mūsų pianistas Jonas Byanskas jau ne pirmą kartą šiai moterų menininkų grupei talkina meninėse programose parodas atidarant.

— Menas prasideda ten, kur pasąmonė ir intuityva baigiasi.

— Individualios meno formos savaime reprezentuojasi.

JONAS TRIČYS
Iš esamos parodos Balzeko Liet. kultūros muziejuje.

M. IVANAUSKAS DUODA PAMOKAS

Inž. dail. Mikalojus Ivanauskas yra pakviestas pademonstruoti liepsnos tapybą (Flame painting) Chicagos centrinės Y. M. C. A. suaugusių švietimo tarybos rengiamoj metinėje šventėj "Coming of Age (21st year) of Learning for Living Program" kovo 12 d., 211 W. Wacker Drive ir kovo 13 ir 14 d. d., 19 So. La Salle St., Room 625 — nuo 7:30 iki 8:30 v. vak. su atsigaišvimais. Liepsnos tapybos demonstravimas vyks kovo 13 d.

Tenka pažymėti, kad M. Ivanausko "Flame Painting" kursas prasidės š. m. balandžio 5 d. 6:00 iki 7:30 v. v. ir vyks per devynias savaites penktadieniais tomis pačiomis valandomis. Suinteresuotųjų registracija jau prasidėjo Y. M. C. A. 19 So. La Salle St. Informacijas galima gauti tel. CE 6-8600.

PRANO LAPĖS PARODA ČIURLIONIO GALERIJOJE

New Yorke gyvenančio dail. Prano Lapės dailės darbų paroda įvyks kovo 16 d. Čiurlionio galerijoje Chicagoje. Dail. Lapė gyveno Švedijoje, studijavo Europoje. Turėjo daug parodų įvairiuose miestuose. Ši jo paroda bus pirmoji Chicagoje.

Meno kritikai apie Prano Lapės kūrybą palankiai atsiliepią.

GRAFIKOS IR AKVARELĖS PARODA MENO INSTITUTE

Kovo 30 d. Chicagos Meno institute ruošama 71-ji Chicagos ir jos apylinkės dailininkų reprezentacinė kasmetinė grafikos, piešinių ir akvarelės darbų paroda.

Ši paroda laikoma rimta tradicine, nes tik patys geriausieji darbai priimami. Publikai įėjimas nemokamas.

— Šileris nustatė, jog esteti-
nė sfera yra tikrai žaidimo sfera.